

ЧИГАНОВ Олександр Дмитрович

Київський інститут Національної гвардії
України

CZ BREN 2 як альтернатива АК та AR

Сучасні збройні конфлікти та переозброєння армій вимагають переходу від застарілих зразків стрілецької зброї до новітніх систем. В умовах, коли Україна та інші країни поступово відмовляються від автоматів Калашникова (АК) радянського виробництва на користь західних штурмових гвинтівок, питання вибору оптимальної платформи є вкрай актуальним. Штурмова гвинтівка CZ BREN 2, створена чеською компанією Česká Zbrojovka, розглядається як представник наступного покоління, що потенційно поєднує найкращі риси систем типу АК та AR-15/M16.

Актуальність даного дослідження обумовлена потребою оцінити технічні характеристики, бойовий досвід та порівняти CZ BREN 2 із найпоширенішими у світі платформами АК і AR для визначення її перспектив як можливої заміни стандартної стрілецької зброї у сучасних арміях.

CZ BREN 2 є модульною штурмовою гвинтівкою, розробленою як удосконалення попередньої моделі CZ 805 BREN. Нова версія (індекс 806) була вперше представлена публічно у 2015 році, а вже у 2017 році прийнята на озброєння армії Чеської Республіки. З самого початку проектувальники закладали принцип модульності: зброя дозволяє швидко змінювати стволи різної довжини і навіть калібри – шляхом заміни ствола, газової трубки, затвора та вставки приймача магазину можна перейти з натівського набою 5,56×45 мм на радянський 7,62×39 мм і навпаки. Така гнучкість вигідно відрізняє BREN 2 від стандартних зразків АК чи AR, де перехід на інший набій зазвичай потребує іншої моделі зброї або значних змін.

Конструкція CZ BREN 2 побудована за класичною для сучасних штурмових гвинтівок схемою: газовідвідний механізм з коротким ходом поршня

та обертовим затвором. Такий принцип роботи аналогічний до автоматів Калашникова (довгий хід поршня) та сучасних західних зразків на кшталт FN SCAR-L. Водночас BREN 2 успадкував багато рис AR-платформи в плані компонування і ергономіки: має суцільну верхню планку Пікатінні на ствольній коробці для встановлення прицілів, модульні інтерфейси (слоти M-LOK) для аксесуарів на цівці, легко знімається та розбирається для обслуговування. Важливою зміною у порівнянні з попередником (CZ 805) стало зменшення маси на ~0,5 кг та спрощення обслуговування механізмів – зокрема, модернізовано механізм взведення.

Конструктивно CZ BREN 2 побудований за сучасною газовідвідною схемою з коротким ходом поршня та поворотним затвором – аналогічно до більшості новітніх західних зразків (FN SCAR, HK 416 тощо) і на відміну від автоматів Калашникова з довгим ходом поршня. Завдяки використанню легких матеріалів (алюмінієвий сплав для ствольної коробки, ударостійкий полімер для нижньої частини – спускового механізму, пістолетної рукоятки та магазиноприймача) масу зброї вдалося знизити до ~3,1–3,3 кг, що трохи менше за вагу АК-74 (3,8 кг та близьке до маси американського карабіна M4 (~2,9 кг без магазину). Удосконалення другої генерації BREN охопили також покращення ергономіки: зменшено відбій, додано режим стрільби з відсідкою по 2 постріли (окрім одиночного та автоматичного, перероблено механізм перезарядження (затворна рукоятка стала нерухомою при стрільбі), замінено конструкцію шахти магазину, спрощено неповне розбирання зброї. Приклад BREN 2 складається і регулюється по довжині, що полегшує транспортування та підлаштування під стрільця. Всі основні органи управління – двосторонні (амбідекстерні): перемикач режимів вогню, затворна затримка та скид магазину дубльовані з обох боків, забезпечуючи зручність використання як правою, так і лівою. Гвинтівка оснащена довгою інтегрованою планкою Пікатінні на верхній частині для встановлення прицілів, а цівка має інтерфейси M-LOK для навішення додаткового обладнання. Для варіантів під набій 5,56 мм використовуються стандартні магазини STANAG (від M16), що спрощує інтеграцію в систему

постачання НАТО. Таким чином, за сукупністю конструктивних рішень CZ BREN 2 відповідає сучасним вимогам до стрілецької зброї: висока модульність, ергономічність, сумісність з аксесуарами і набоями стандарту НАТО тощо.

Перші підтверджені випадки використання CZ BREN 2 у бойових умовах зафіксовані в Україні під час російсько-української війни. Навесні 2022 року ця гвинтівка з'явилася на озброєнні українських сил оборони; зокрема, під час боїв за Северодонецьк в червні 2022 р. було помічено українських військових, озброєних BREN. Надалі ці системи отримали обмежене розповсюдження серед підрозділів Сил оборони України, переважно спеціальних та добровольчих: відзначається використання BREN 2 бійцями Головного управління розвідки (зокрема підрозділ «Кракен») та Інтернаціонального легіону. За наявними відгуками, українські військовослужбовці високо оцінюють цю зброю – вона продемонструвала надійність і витривалість у важких умовах фронту, має низький рівень відмов і затримок при стрільбі. Це підтверджує високу надійність конструкції: CZ BREN 2 не виявив серйозних проблем у реальному бою, на відміну від деяких інших новітніх зразків (для порівняння, польська Grot на ранніх етапах експлуатації зазнавала критики через несправності). Таким чином, бойове хрещення в Україні стало своєрідним випробуванням для BREN 2, яке ця гвинтівка пройшла успішно.

Варто зазначити, що CZ BREN 2 використовується й іншими країнами, зокрема членами НАТО. На батьківщині, у Чехії, BREN 2 є стандартною піхотною зброєю армії (замінив у війську автомат vz.58) і перебуває на озброєнні сил спеціального призначення та поліції. Угорщина з 2018 року перейшла на BREN 2 як основний автомат своєї армії (детальніше – у розділі перспектив). Франція закупила невелику партію BREN 2 для жандармерійського спецпідрозділу GIGN (причому у версії під набій 7,62×39 мм, що свідчить про довіру до цієї зброї серед елітних сил. Також відомо про експлуатацію BREN 2 в Індонезії та Мексиці (силові структури, спецпідрозділи поліції), Єгипті (десантні війська, Республіканська гвардія) та Португалії. Отже, на сьогодні CZ BREN 2

пройшов перевірку як у бойових діях, так і у різних арміях світу, зарекомендувавши себе як ефективна сучасна штурмова гвинтівка.

Розглядаючи перспективи впровадження CZ BREN 2 у ролі основної піхотної зброї, слід врахувати успішний досвід інших країн. Чехія повністю перейшла на цю систему, замінивши старі зразки (vz.58) новими BREN 2 ще до війни в Україні. Угорщина також обрала BREN 2: у 2018 році цей автомат переміг у тендері, випередивши, зокрема, польський Grot, і був запущений у ліцензійне виробництво на угорських заводах (контракт передбачає випуск ~200 тис. гвинтівок до 2028 р.. Факт, що дві армії НАТО (чеська і угорська) обрали CZ BREN 2 як загальновійськовий зразок, є важливим індикатором його надійності та ефективності. Це означає, що BREN 2 пройшов жорсткий відбір не лише за тактико-технічними показниками, а й за економічними та логістичними критеріями (вартість володіння, виробничий потенціал).

Для України перспектива впровадження CZ BREN 2 виглядає реалістичною і багатообіцяючою. Восени 2023 р. було офіційно оголошено, що Чехія передасть Україні ліцензію на виробництво BREN 2, причому український варіант отримає назву «Січ». Цей проєкт є одним із «флагманських» в оборонній співпраці між Україною та Чехією, передбачає налагодження виробництва зброї на українських підприємствах за підтримки чеських фахівців, а також створення лінії виробництва набоїв (за участі компанії Sellier & Bellot). Таким чином, Україна планує не просто закуповувати, а й виготовляти BREN 2 для своїх потреб. Це відкриває можливість масового переозброєння піхоти ЗСУ на новий зразок у післявоєнний період. Ліцензійне виробництво здатне знизити вартість кожної одиниці та забезпечити незалежність від зовнішніх поставок, водночас даючи змогу вносити необхідні зміни в конструкцію під специфічні потреби української армії. Бойовий досвід, накопичений українцями у війні, стане основою для вдосконалення «Січі»: наприклад, можуть бути враховані побажання щодо покращення тих чи інших ергономічних дрібниць, адаптації під українські стандарти тощо.

Що стосується інших армій, то CZ BREN 2 вже зайняв свою нішу на міжнародному ринку озброєнь. Його можна розглядати як заміну автоматів АК в тих країнах, що прагнуть перейти на стандарти НАТО, та як альтернативу американській AR-платформі для військ, які шукають більш надійний поршневий аналог. Зрозуміло, що провідні армії НАТО (США, Велика Британія тощо) навряд чи будуть приймати BREN 2 на озброєння, адже мають власні напрацювання (США вже тестують систему наступного покоління NGSW). Однак для багатьох держав Східної Європи, Азії, Латинської Америки, які історично використовували АК, чеська гвинтівка є привабливим шляхом модернізації: вона дозволяє відносно безболісно перейти на натовські набої та отримати зброю, що за характеристиками не поступається найкращим зразкам Заходу. Таким шляхом вже пішли Чехія й Угорщина, частково Польща (розробивши власний аналог). Україна наразі фактично випробувала BREN 2 в бою і, отримавши технології, має шанс стати наступною країною, що впровадить цю систему як основну. Важливо, що така заміна – довготривалий процес: потребуватиме часу на розгортання виробництва, перенавчання особового складу, накопичення достатньої кількості гвинтівок і боєприпасів. Проте, враховуючи бойову ефективність BREN 2 та політичну волю до переходу на стандарти НАТО, перспективи впровадження цієї гвинтівки виглядають позитивно.

Проведене дослідження показало, що CZ BREN 2 є справді гідною альтернативою як автоматам Калашникова, так і гвинтівкам платформи AR-15/M16. За рахунок поєднання інженерних рішень східної і західної школи, BREN 2 увібрав переваги обох: високу надійність поршневої автоматики (близьку до АК) та точність і ергономічність, властиві західним системам. Гвинтівка демонструє кращу точність, меншу вагу і значно кращу зручність у користуванні порівняно з традиційними АК, усуваючи багато притаманних тим недоліків (відсутність планок, незручний запобіжник тощо). У порівнянні з AR-15, чеський зразок виграє в бойовій живучості та універсальності (складний приклад, зміна калібру), водночас забезпечуючи аналогічну ефективність в

стрільбі. Недоліки CZ BREN 2 здебільшого не технічні, а організаційні: вища початкова вартість та необхідність налагодження нового ланцюга постачання і обслуговування. Втім, досвід Угорщини та плани України щодо ліцензійного виробництва свідчать, що ці питання розв'язувані. Бойове застосування BREN 2 у війні підтвердило її надійність та бойову цінність, що є найважливішим критерієм для прийняття на озброєння. Отже, можна зробити висновок, що CZ BREN 2 має всі необхідні характеристики, щоб стати повноцінною заміною як автоматів АК, так і гвинтівок AR в тих арміях, які прагнуть оснастити свої підрозділи сучасною, ефективною та стандартизованою стрілецькою зброєю. Перспективи впровадження цієї гвинтівки оцінюються як позитивні: у найближчі роки очікується розгортання її виробництва в Україні та подальше закріплення репутації CZ BREN 2 як одного з найсучасніших зразків штурмової зброї на світовій арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Česká zbrojovka a.s. CZ BREN 2 Assault Rifle – Technical Brochure. Uherský Brod: CZUB, 2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.czub.cz> [Дата звернення: 10.04.2025].
2. Small Arms Defense Journal. (2023). CZ BREN 2: Next Generation Modular Weapon. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sdefensejournal.com> [Дата звернення: 09.04.2025].
3. Jane's Infantry Weapons 2024-2025. Coulsdon: IHS Markit, 2024. – 742 с.
4. Інформаційне агентство АрміяInform. Українська армія озброюється CZ BREN 2: що відомо про нову гвинтівку // [АрміяInform], 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2023/12/ukrayinska-armiya-ozbroyuetsya-cz-bren-2/> [Дата звернення: 10.04.2025].
5. Defense Express. CZ BREN 2 як альтернатива АК: тестування, огляди та досвід експлуатації // Defense Express, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://defence-ua.com> [Дата звернення: 08.04.2025].

6. Military-Today.com. CZ BREN 2 Assault Rifle. 2023. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.military-today.com/firearms/cz_bren2.htm [Дата звернення: 07.04.2025].

7. Kane, M. (2022). Modernizing Infantry Weapons: AR-15, AK-74 and BREN 2 Compared. *Infantry Arms Review*, Vol. 11(3), pp. 33–46.